

Prof. dr hab. Marek Szydło
Uniwersytet Wrocławski

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ AUTORSTWA MGRA ADAMA ZIELIŃSKIEGO ZATYTUŁOWANEJ: „PRAWNA KONCEPCJA SYSTEMÓW JAKOŚCI ŻYWNOŚCI”

1. [Przedmiot i podstawa prawna niniejszej recenzji] Niniejsza recenzja dokonuje oceny rozprawy doktorskiej napisanej przez Pana mgra Adama Zielińskiego zatytułowanej: „*Prawna koncepcja systemów jakości żywności*”. Rozprawa ta została napisana pod promotorskim kierownictwem Pana dra hab. Pawła Wojciechowskiego, prof. UW, zaś powierzenie mi zadania zrecenzowania tej rozprawy nastąpiło w uchwale Rady Naukowej Dyscypliny Nauki Prawne Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

Niniejsza recenzja ma przede wszystkim odpowiedzieć na pytanie, czy wspomniana wyżej rozprawa autorstwa mgra Adama Zielińskiego spełnia materialnoprawne wymogi odnoszące się do rozpraw doktorskich ustalone w przepisach art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 478, ze zm.). W przepisach tych stanowi się, że „*Rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej.*” (art. 187 ust. 1 powołanej ustawy) oraz że „*Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne.*” (art. 187 ust. 2 powołanej ustawy). Ustawodawca wyjaśnia ponadto, iż „*Rozprawę doktorską może stanowić praca pisemna, w tym monografia naukowa, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, praca projektowa, konstrukcyjna, technologiczna, wdrożeniowa lub artystyczna, a także samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej.*” (art. 187 ust. 3 powołanej ustawy).

2. [Ogólna prezentacja treści recenzowanej rozprawy] Recenzowana praca Pana mgra Adama Zielińskiego dotyczy prawnej problematyki systemów jakości żywności, co jest zagadnieniem, jak pisze Autor, głęboko osadzonym w prawie żywnościowym (s. 8 rozprawy). Autor rozprawy bardzo precyzyjnie wyjaśnia poszczególne terminy występujące w jej tytule. Słowa „*koncepcja*” używa On tutaj na oznaczenie zbioru myśli przewodnich służących

konstrukcji systemów jakości żywności w prawie Unii Europejskiej oraz w prawie krajowym. Chodzi Mu w tym kontekście o zrekonstruowanie idei służących prawodawcy do określonego typu rozstrzygnięcia przyjmowanego przy regulacji zagadnienia systemów jakości żywności. Zbiór tych myśli przewodnich prawodawcy tworzy pewien wzorzec instytucji prawnej (s. 9 rozprawy). Pod pojęciem „systemu” Autor rozumie układ elementów mający określoną strukturę i stanowiący logicznie uporządkowaną całość (s. 10 rozprawy). „Jakość” to dla mgra Zielińskiego „zespół cech decydujących o ocenie danego wyrobu” (s. 11 rozprawy). Wyrobem, którego dotyczy recenzowana rozprawa jest żywność czy też środki spożywcze, którymi są „jakikolwiek substancje lub produkty, przetworzone, częściowo przetworzone lub nieprzetworzone, przeznaczone do spożycia przez ludzi, lub których spożycia przez ludzi można się spodziewać” (s. 11 rozprawy).

Określając cele swojej rozprawy jej Autor wskazuje na dążenie do sformułowania prawnej koncepcji systemów jakości żywności, tak aby ukazywała ona mechanizmy konstrukcyjne instytucji prawnej służącej reglamentacji przez państwo podwyższonej jakości środków spożywczych (s. 14 rozprawy). Dla osiągnięcia tego celu Autor koncentruje się na kilku głównych wątkach problemowych. Po pierwsze, na jakości środków spożywczych jako na kategorii *stricte* prawnej. Po drugie, na rozważeniu tego, czy istniejące regulacje prawne odnoszące się do systemów jakości żywności są wystarczające dla zapewnienia ochrony interesu publicznego. Po trzecie, Autor dąży do ustalenia katalogu systemów jakości żywności występującego w prawie Unii Europejskiej oraz w prawie krajowym. Po czwarte, w recenzowanej pracy skupiono się na kryteriach wyodrębnienia oraz elementach konstrukcyjnych systemów jakości żywności, co miało z kolei umożliwić w swoim założeniu zidentyfikowanie obligatoryjnych cech instytucji prawnej, jaką jest system jakości żywności (s. 14-15 rozprawy).

W recenzowanej pracy zostały przyjęte przez jej Autora dwie wstępne hipotezy badawcze. Pierwsza z nich jest taka, że mianowicie możliwe jest sformułowanie prawnej koncepcji systemów jakości żywności, rozumianej w tym przypadku jako myśli przewodnie prawodawcy, którymi kieruje się on przy regulacji zagadnień związanych z reglamentacją wprowadzania do obrotu żywności o podwyższonych standardach. Z kolei druga wstępna hipoteza badawcza pracy jest taka, że systemy jakości żywności należy ujmować jako systemy oceny zgodności produktów ze standardami uregulowanymi przez prawodawcę lub uznanymi przez państwo. Regulacje prawne tworzące te systemy stanowią podstawę do reglamentacji jakości środków spożywczych, tak aby realizować przez to interes publiczny, w tym by chronić interesy producentów oraz konsumentów (s. 17-18 rozprawy).

Realizacja celu rozprawy, rozważenie wskazanych wyżej wątków problemowych, a także weryfikacja wstępnych hipotez badawczych rozprawy następują w ramach czterech zasadniczych rozdziałów merytorycznych rozprawy, oznaczonych jako rozdziały 2-5 (dodatkowo rozdział 1 rozprawy ma charakter rozważań wstępnych, zaś rozdział 6 zawiera w swojej treści rozważania końcowe).

Rozdział 2 rozprawy jest poświęcony jakości żywności jako kategorii prawnej. Autor porusza tutaj takie zagadnienia jak: podstawy ochrony jakości żywności w aktach prawa międzynarodowego, prawo żywnościowe Unii Europejskiej rozważane z perspektywy ochrony jakości żywności, w tym zasady prawa UE odnoszące się do jakości żywności, a także podstawowe pojęcia prawa żywnościowego odnoszące się do ochrony jakości żywności.

W rozdziale 3 rozprawy uwaga Autora skupia się na przesłankach ustanowienia i celach systemów jakości żywności. Do tych przesłanek i celów zaliczono: ochronę interesu konsumenta, ochronę interesu producenta, ochronę środowiska oraz wsparcie obszarów wiejskich.

Rozdział 4 rozprawy dotyczy unijnych i krajowych systemów jakości żywności. W ramach systemów unijnych poddano analizie systemy funkcjonujące na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1151/2012, produkcję ekologiczną oraz chronione nazwy pochodzenia i chronione oznaczenia geograficzne napojów alkoholowych. Z kolei w ramach systemów krajowych omówiono m. in. integrowaną produkcję roślin, „Jakość Tradycję”, „Quality Meet Program”, „Pork Quality System” i „Quality Assurance for Food Products”.

Rozdział 5 rozprawy – jeden z kluczowych – dotyczy kryteriów wyodrębnienia oraz elementów konstrukcyjnych systemów jakości żywności. W rozdziale tym Autor dokonuje podziału systemów jakości żywności na publiczne i prywatne, posługując się kryterium podziału, jakim jest metoda regulacji. Następnie Autor omawia elementy konstrukcyjne systemów jakości żywności, którymi są: znakowanie żywności; certyfikacja sposobu produkcji; certyfikat i poświadczenie urzędowe w kontekście jakości żywności; rejestracja nazwy i oznaczeń środka spożywczego; uznanie systemu jakości przez państwo; wsparcie finansowe produkcji żywności objętej publicznym systemem jakości. Po przedstawieniu problematyki elementów konstrukcyjnych systemów jakości żywności rozdział 5 rozprawy omawia zagadnienie urzędowych kontroli producentów w ramach systemów jakości żywności.

Ostatni rozdział recenzowanej rozprawy (rozdział 6) jest poświęcony podsumowaniu przeprowadzonych rozważań oraz postawieniu przez Autora rozprawy pewnych postulatów *de lege ferenda*. W ramach podsumowań Autor stwierdza m. in. że „w drugiej dekadzie XXI

wieku można zaobserwować tendencję prawodawcy do zintegrowanego podejścia do systemów jakości żywności, uprzednio podejmowanych rozdzielnie zarówno w prawie unijnym oraz krajowym. Spójne ujmowanie wszystkich systemów jakości żywności pozwala na spójną realizację interesu konsumenta (choćby w zakresie znakowania), urzędowej kontroli żywności oraz polityki rozwoju obszarów wiejskich. [pominięto przypis]” (s. 238 rozprawy). Z kolei stawiając postulaty legislacyjne na przyszłość (s. 238 rozprawy) Autor proponuje ustanowienie takiej prawnej definicji systemu jakości żywności, która obejmowałaby wszystkie systemy jakości żywności ustanowione na podstawie przepisów prawa powszechnie obowiązującego oraz uznane przez państwo w drodze decyzji administracyjnej. Autor proponuje też zmodyfikowanie urzędowej kontroli żywności w kontekście jakości żywności, tak aby wyeliminować anachroniczny Jego zdaniem rozdział kontroli bezpieczeństwa i kontroli jakości handlowej środków spożywczych. W Jego przekonaniu należy raczej rozważyć „wprowadzenie jednolitej struktury instytucjonalnej oraz krajowej podstawy prawnej urzędowej kontroli żywności” (s. 238 rozprawy).

3. [Zasadność wyboru tematu i przedmiotu rozprawy] Z dużym uznaniem należy ocenić wybór przez Doktoranta i Jego Promotora tematu oraz przedmiotu rozprawy. Temat ocenianej rozprawy definitywnie ma doniosłość odpowiadającą randze rozpraw doktorskich, chociażby dlatego, że z samego literalnego brzmienia treści tego tytułu jasno już wynika, że praca ma i w swoim założeniu miała mieć charakter koncepcyjny, analityczny i problemowy, nie zaś jedynie opisowy lub sprawozdawczy. Analizowanie takich obiektów poznania jak „konceptje” i „systemy” – tak jak to ma miejsce w recenzowanej rozprawie – z samej już ich istoty zakłada, że będzie to angażować analityczny aparat pojęciowy oraz określone idee i konstrukcje myślowe, które leżą u podstaw merytorycznego przedmiotu pracy, jakim jest w tym przypadku prawo żywnościowe (czy też przepisy prawa dotyczące jakości żywności). Z kolei prawo żywnościowe jako obiekt będący merytorycznym przedmiotem recenzowanej rozprawy jest niezwykle istotną częścią każdego porządku prawnego, ponieważ reguluje ono materie mające bezpośrednie przełożenie na życie i zdrowie ludzi, wpływające bezpośrednio i pośrednio na to co człowiek spożywa na co dzień i dzięki czemu może on w sensie biologicznym egzystować. Jest to zatem gałąź porządku prawnego o charakterze *par excellence* egzystencjalnym i ten fakt również powoduje, że wybór przedmiotu (obok tytułu) ocenianej rozprawy należy ocenić bardzo pozytywnie, jako adekwatny do rangi rozpraw doktorskich.

O wysoce pozytywnej ocenie wyboru tematu i przedmiotu recenzowanej rozprawy doktorskiej przesądza również okoliczność, iż zagadnienia będące jej przedmiotem nie były

dotychczas przedmiotem osobnych i dogłębnych analiz prawniczych: ani w polskiej ani też właściwie w zagranicznej prawniczej literaturze przedmiotu. Mogę potwierdzić – w ślad za samym Doktorantem piszącym o tym na początku swojej pracy – że w literaturze obcojęzycznej bardziej pogłębione prace dotyczące prawnej problematyki jakości żywności lub poświęcone regulacjom standardów żywności obejmowały jak dotąd raczej aspekt prywatnoprawny niż publicznoprawny (zob. B. van der Meulen, *Private Food Law: Governing Food Chains through contract law self-regulation, private standards, audits and certification schemes*, Wageningen 2011; P. Conte, *Di qualità: per un nuovo indirizzo europeo delle politiche agroalimentari*, Rzym 2013), a więc z tego punktu widzenia nie miały one charakteru całościowego. Z kolei w Polsce powstały dotąd cenne prace poświęcone kontroli urzędowej żywności (P. Wojciechowski, *Wspólnotowy model urzędowej kontroli żywności*, Warszawa 2008), systemowi jakości produktów rolnictwa ekologicznego (K. Leśkiewicz, *System jakości produktów rolnictwa ekologicznego. Aspekty prawne*, Warszawa-Poznań 2011) czy też różnym szczegółowym (wybrany) aspektem systemów jakości żywności, ale żadna z tych prac nie miała w swoim założeniu analizować teoretycznych podstaw regulacji systemów jakości żywności ani też tworzyć ujęcia systemowego i całościowego. Tymczasem takiego właśnie trudu badawczego podjął się w recenzowanej rozprawie Pan mgr Adam Zieliński, co każe oceniać tę rozprawę jako mającą – z punktu widzenia jej tematu i przedmiotu – charakter bardzo oryginalny oraz pionierski, nie tylko w skali polskiej.

4. [Naukowy charakter recenzowanej rozprawy] Nie ulega najmniejszych wątpliwości, że recenzowana rozprawa doktorska Pana mgra Adama Zielińskiego ma charakter naukowy, a więc jest dziełem naukowym. To zaś jest – z punktu widzenia prawnej oceny i kwalifikacji tej rozprawy – ustaleniem kluczowym dla niniejszej recenzji, gdyż w świetle miarodajnych i powołanych na początku niniejszej recenzji przepisów prawa rozprawa doktorska w Polsce musi prezentować umiejętność (samodzielnego) prowadzenia „pracy naukowej”, zaś jej przedmiotem musi być (oryginalne) rozwiązanie „problemu naukowego”. Jak to zostanie dalej wykazane, ten prawny wymóg naukowości jest w przypadku recenzowanej rozprawy z pewnością i w oczywisty sposób spełniony.

Nie wchodząc w tym miejscu w ogólną refleksję na temat pojęcia nauki oraz jej cech¹ należy od razu stwierdzić, że w recenzowanej rozprawie doktorskiej Pana mgra Adama

¹ Zob. np. F. Grucza, *Zagadnienia metalingwistyki. Lingwistyka – jej przedmiot, lingwistyka stosowana*, Warszawa 2017, s. 13 i n.; L. Nowak, *Wstęp do idealizacyjnej teorii nauki*, Warszawa 1977, s. 5 i n.; J. Woleński, *Dwa pojęcia nauki: metodologiczne i socjologiczne*, Polska Akademia Umiejętności. Prace Komisji

Zielińskiego obecne są takie konstytutywne cechy nauki jak: (1) metoda naukowa oraz (2) formułowanie ogólnych teorii, adekwatnych dla danej dziedziny nauki (tu: nauki prawa, a dokładniej: prawa żywnościowego i szerzej prawa administracyjnego, publicznego).

Jeśli chodzi o metodę naukową, którą posłużył się w swojej rozprawie mgr Zieliński dla zbadania będących jej przedmiotem zagadnień, to jest to przede wszystkim właściwa dla nauk prawnych metoda formalno-dogmatyczna. Należy tu przy tym z całą mocą podkreślić, że Doktorant posłużył się w tym przypadku rozbudowaną i w zasadzie pełną wersją tej metody, nie ograniczając się bynajmniej do analizowania lub opisywania problemów walidacyjnych, interpretacyjnych, subsumpcyjnych lub aplikacyjnych odnoszących się do określonych przepisów prawa. Takie, jak ostatnio wymienione, analizy w recenzowanej rozprawie również występują, ale gdyby – *quod non* – oceniana rozprawa tylko do takich analiz się ograniczała, można by mieć zasadne wątpliwości odnośnie tego czy jest to dzieło naukowe, skoro analogiczne treści obecne są zawsze w aktach tzw. sądowego stosowania prawa, a więc są konstytutywne dla praktyki prawniczej. Tymczasem w ocenianej rozprawie zawarte w niej prawnicze rozważania dogmatyczno-prawne są o wiele bogatsze i zróżnicowane. Mianowicie, oprócz zajmowania się wykładnią norm prawnych i ustalaniem stanów faktycznych, do których mają być one stosowane, praca Pana mgra Zielińskiego zajmuje się również analizowaniem wartości w prawie (np. dóbr podlegających ochronie w prawie żywnościowym, aksjologii systemów jakości żywności), konstruowaniem pojęć prawniczych (np. pojęcie jakości żywności, pojęcie systemu jakości żywności), tworzy prawnicze konstrukcje jako środki systematyzacji prawa (co dotyczy zwłaszcza systemu jakości żywności) oraz bada strukturalne relacje występujące w systemie prawa (tu: w systemie prawa żywnościowego Polski i Unii Europejskiej)². Tym samym dzieło Pana mgra Zielińskiego zdecydowanie ma charakter naukowy, sięgając swoją perspektywą i ambicjami o wiele dalej niż praktyka prawnicza.

A przecież w recenzowanej rozprawie obecne są nie tylko przejawy posługiwania się metodą formalno-dogmatyczną, ale również – przynajmniej w pewnym zakresie – innymi

Historii Nauki 2009, tom IX, s. 168 i n.; S. Juszczak, *Badania jakościowe w naukach społecznych. Szkice metodologiczne*, Katowice 2013, s. 13 i n.; S. Kamiński, *Nauka i metoda. Pojęcie nauki i klasyfikacja nauk*, Lublin 1992, *passim*; J. H. Turner, *Struktura teorii socjologicznej*, Warszawa 2004, s. 1 i n.; T. Sozański, *Co to jest nauka?* [w:] *Nauka. Tożsamość i tradycja*, red. J. Goćkowski, i S. Marmuszewski, Kraków 1995, s. 23 i n.

² Powyższe wyliczenie elementów charakterystycznych dla metody formalno-dogmatycznej w prawie (w jej rozbudowanej wersji) zaczerpnąłem z pracy: K. Larenz, C.-W. Canaris, *Methodenlehre der Rechtswissenschaft*, Berlin-Heidelberg 1995, s. 11 i n.

metodami, w tym zorientowanymi bardziej empirycznie i charakterystycznymi dla nauki o prawie (w przeciwieństwie do nauki prawa)³.

O naukowości recenzowanej rozprawy przesądza ponadto okoliczność, iż jej Autor pokusił się o sformułowanie w jej treści pewnych ogólniejszych teorii⁴. Teorie te nazwał On ogólnie „koncepcją” (tu: koncepcją systemów jakości żywności), rozumiejąc pod tym pojęciem pewne myśli czy też idee przewodnie leżące u podstaw określonych przepisów prawa i konstrukcji prawnych. A zatem w recenzowanej rozprawie Jej Autor podjął zadanie koncepcyjnego uporządkowania analizowanego zjawiska prawnego, starając się wyjaśnić – przy pomocy sądów obiektywnych, a nie tylko subiektywnych spekulacji – jaki jest wzorzec dla tworzonych przez prawodawców konstrukcji prawnych oraz czym oni się kierują podejmując określone rozstrzygnięcia legislacyjne. Inaczej mówiąc, w recenzowanej rozprawie obecne są rozważania, które określoną rzeczywistość normatywną wyjaśniają i opisują w sposób teoretyczny, czyli za pomocą pewnych konstrukcji myślowych i analitycznych. Takie teoretyczne rozważania są tym bardziej w tym przypadku cenne i zasługujące na uznanie, gdyż przedmiot rozprawy dotyczy przecież bardzo szczegółowej i konkretnej dziedziny prawa, obejmującej niezliczoną wręcz ilość bardzo szczegółowych (drobiazgowych) przepisów prawa. Autor rozprawy nie zmierza bynajmniej do ich prostego opisu lub wykładni, lecz dokonuje ich teoretycznego uporządkowania, kierując się określonymi założeniami wyjściowymi. Taki sposób postępowania oraz osiągnięte dzięki temu rezultaty nadają pracy Pana mgra Zielińskiego charakter prawdziwie naukowy, odpowiadający pożądanemu modelowi rozpraw doktorskich.

5. [Oryginalność i jakość recenzowanej naukowej rozprawy] Recenzowana rozprawa doktorska Pana mgra Adama Zielińskiego nie tylko ma charakter naukowy, ale jej naukowość posiada kwalifikowany charakter: jest to mianowicie dzieło oryginalne i o wysokiej merytorycznej jakości. W tym sensie rozprawa ta spełnia prawny (ustawowy) wymóg samodzielnego przeprowadzenia pracy naukowej i oryginalnego rozwiązania problemu naukowego.

O samodzielności przeprowadzonej w tym przypadku pracy naukowej Pana mgra Zielińskiego świadczy wspomniana już wyżej okoliczność, iż dotychczas ani w zagranicznej ani też w polskiej literaturze prawniczej nie było pracy podejmującej kompleksowo problem koncepcji systemów jakości żywności, i to podejmującej ten problem na takim poziomie

³ Rozróżnienie na naukę prawa i naukę o prawie pochodzi z pracy: T. Pietrzykowski, *Naturalizm i granice nauk prawnych. Esej z metodologii prawoznawstwa*, Warszawa 2017, s. 46 i n.

⁴ Ogólnie o teoriach w nauce zob. np. S. Nowak, *Metodologia badań społecznych*, Warszawa 1985, s. 396-397; A. Jedynak, *Struktura teorii naukowych i systemów wartości*, *Filozofia Nauki* 2000, Rok VIII, nr 3-4, s. 31 i n.

teoretycznej ogólności, jak mamy z tym do czynienia w tym przypadku (choć oczywiście ta teoretyczna refleksja jest w recenzowanej rozprawie cały czas rygorystycznie powiązana – i weryfikowana oraz konfrontowana – z relewantnym materiałem normatywnym). Przebijająca się w recenzowanej rozprawie samodzielność pracy naukowej Doktoranta jest bardzo dobrze widoczna już w pierwszym rozdziale tej rozprawy, mającym charakter propedeutyczny i metodologiczny. W rozdziale tym dostrzega się bardzo dużą samoświadomość metodologiczną Doktoranta, który doskonale wie co i jak chce w swojej pracy osiągnąć. W sposób bardzo przemyślany kreśli On tematykę badawczą rozprawy, przekonująco uzasadnia jej wybór, wskazuje cel rozważań i podstawowe wątki problemowe pracy, określa założenia wyjściowe pracy i jej wstępne hipotezy badawcze, a także bardzo racjonalnie uzasadnia strukturę pracy oraz zastosowane metody badawcze. Wszystko to pokazuje, że mamy do czynienia z w pełni świadomym i dobrze zaplanowanym procesem badawczym, taki jaki powinien znamionować dobre prace naukowe.

Bardzo oryginalna jest przy tym struktura i układ treści recenzowanej rozprawy. Jest ona przede wszystkim logiczna, charakteryzuje się przechodzeniem od analizowania kwestii bardziej ogólnych do tych o większym stopniu szczegółowości, a przede wszystkim jest tak ukształtowana, aby łącznie dać pełny prawniczy obraz systemów jakości żywności. Odnoszę się do struktury pracy z dużym uznaniem, gdyż to, że Doktorantowi udało się uniknąć czysto deskryptywnego ujęcia tego tematu jest w pierwszym rzędzie zasługą niezwykle dobrze przemyślanego układu pracy. Mgr Zieliński najpierw myślowo uporządkował prawne problemy pojawiające się przy regulacji jakości żywności i jej kontroli oraz wyodrębnił w ramach zajmujących się tym przepisów prawa takie teoretyczne (myślowe) konstrukty, które następnie uznał On za konstytuujące systemy jakości żywności.

Tego rodzaju systemy jakości żywności – jako konstrukcje teoretyczne – nie istnieją same przez się w wyniku działań prawodawcy. Prawodawca kreuje oczywiście stosowną normatywną podstawę, której treści dotyczą różnych procesów i zjawisk: jakości żywności, jej kontroli, dopuszczania do obrotu, nakładania sankcji na pewne podmioty, i tym podobnych kwestii. Jednakże stwierdzenia istnienia określonego systemu w tym zakresie, mającego swoje konstytutywne elementy, jest dopiero efektem działań analitycznych oraz kreatywnego stworzenia pewnej myślowej prawniczej konstrukcji. To zaś jest oczywiście – w ramach recenzowanej rozprawy – zasługą samego mgra Adama Zielińskiego, który tych swoich teoretycznych koncepcji w tym zakresie nie zaczerpnął z innych prac (a przynajmniej nie bezpośrednio), lecz wytworzył je w sposób wysoce oryginalny i nowatorski.

Zwracam przy tym uwagę, że stworzona przez Doktoranta w recenzowanej rozprawie koncepcja systemów jakości żywności ma, moim zdaniem, o wiele szerszy walor aplikacyjny niż odnoszący się tylko do prawa żywnościowego. Dokładniejsza lektura tej rozprawy, w tym przefiltrowanie z jej treści tych wątków, które mogą być potencjalnie odnoszone nie tylko do prawa żywnościowego, pozwala na potraktowanie pracy mgra Zielińskiego jako źródła inspiracji do myślowego stworzenia koncepcji systemów prawniczych również w innych niż prawo żywnościowe obszarach regulacji prawnej, w tym zwłaszcza w sferach podlegających regulacji publicznoprawnej (administracyjnoprawnej). Zaproponowane przez Doktoranta elementy konstrukcyjne systemów jakości żywności, jeśli potraktować je w sposób bardziej zgeneralizowany i oderwany od swojego żywnościowego kontekstu, tworzą pewną uniwersalną propozycję naukowego analizowania różnych obszarów życia społecznego i gospodarczego, które prawodawca poddaje drobiazgowej regulacji prawnej i których normatywny kształt może rodzić poczucie – nawet wśród prawników zaznajomionych z tymi regulacjami – pewnego chaosu, zagubienia lub wyjątkowego skomplikowania. Tego rodzaju prawne regulacje można prawniczo porządkować i systematyzować zgodnie z tym oryginalnym podejściem, które proponuje nam w swojej rozprawie mgr Adam Zieliński. W tym względzie ja sam czuję się ubogacony intelektualnie po lekturze tej inspirującej pracy, zaświadczać obecnie o jej dużej oryginalności.

Z punktu widzenia twórczego wkładu recenzowanej rozprawy do nauki prawa bardzo istotne jest to, że przekazuje ona jej czytelnikowi nową niebanalną wiedzę prawniczą (np. o normatywnym powiązaniu generalno-abstrakcyjnych regulacji prawno-unijnych dotyczących jakości żywności z konkretnymi krajowymi systemami jakości żywności), dostarcza oryginalnych treści poznawczych (wyjaśniających) na temat bardzo ważnych zjawisk prawnych (np. pewne niuanse dotyczące ewolucji aksjologii kontroli jakości żywności w prawie unijnym), porządkuje i systematyzuje pewne ogólne pojęcia (np. pojęcie zasad prawa odnoszone do regulacji jakości żywności, pojęcie jakości żywności), tworzy nowe teorie lub koncepcje w prawie (przede wszystkim chodzi tu oczywiście o koncepcję systemów jakości żywności), a wreszcie dostarcza cennych źródeł, materiałów i przemyśleń dla dalszych przyszłych badań naukowych, czego przejawem jest wspomniana już wyżej przeze mnie możliwość zuniwersalizowanego aplikowania zaproponowanej przez Doktoranta koncepcji systemów prawniczych do innych niż regulacja jakości żywności obszarów referencyjnych.

W podsumowaniu tej części recenzji mogę stanowczo stwierdzić, że w recenzowanej rozprawie mgr Adam Zieliński nie tylko przekonująco wykazał swoją „*umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej*” oraz uczynił jej przedmiotem „*oryginalne*

rozwiązanie problemu naukowego”, tak jak tego wymagają przywołane na początku tej recenzji przepisy prawa powszechnie obowiązującego w Polsce ustalające wymagania dla rozpraw doktorskich, ale dalece wyszedł poza te minimalne standardy, dając swój własny twórczy i oryginalny wkład do nauki prawa. Jest to przy tym wkład o walorze wysoce teoretycznym.

6. [Styl pracy i jej formalny warsztat] Bardzo pozytywnie oceniam styl pisarski Pana mgra Adama Zielińskiego, tak jak on został ujawniony w recenzowanej rozprawie. Język rozprawy jest przede wszystkim bardzo zrozumiały dla czytelnika i za jego pomocą Doktorant przejrzysto prezentuje odbiorcy – także temu niezbyt wyrobionemu w tematyce prawa żywnościowego – trudne prawne i prawnicze zagadnienia. Język używany w rozprawie przez Doktoranta z jednej strony wykorzystuje wszystkie fachowe zwroty i sformułowania charakterystyczne dla technicyzowanego współczesnego prawa żywnościowego, przy używaniu tych zwrotów w sposób adekwatny i trafny w odniesieniu do opisywanych zjawisk, lecz z drugiej strony jest on wolny od zbytnej hermetyczności czy też swoistego branżowego żargonu.

Używany w rozprawie przez mgra Zielińskiego język dobrze zresztą koresponduje z całym stylem napisanej przez Niego rozprawy doktorskiej: styl ten jest mianowicie bardzo oszczędny, pozbawiony zbędnej rozwlekłości, powtórzeń czy też zbytnej barokowości rozważań. Muszę przyznać, że styl Jego pracy bardzo mi zaimponował i sprawił, że lektura recenzowanej rozprawy była dla mnie dużą przyjemnością. Doktorant potrafi w sposób bardzo zdyscyplinowany skupić się na zasadniczym temacie swoich rozważań i nie stara się na siłę rozbudowywać objętości swojej pracy. W rezultacie stworzył On dzieło naukowe bardzo kompaktowe i w swojej objętości w pełni adekwatnie dostosowane do celu oraz przedmiotu Jego badań. Pomimo tego, że temat i przedmiot recenzowanej pracy jest bardzo trudny, złożony i wielowątkowy, to jednak Doktorantowi udało się uniknąć zbytnej przewlekłości tekstu oraz nasycania go nużącymi wątkami pobocznymi lub powtórzeniami. W tym kontekście na pochwałę zasługują m. in. liczne odesłania wewnętrzne stosowane przez mgra Zielińskiego w Jego rozprawie (do innych rozdziałów lub podrozdziałów pracy), pokazujące, że doskonale panował On nad tokiem i porządkiem swojej narracji oraz potrafił umiejętnie powiązać ze sobą treściowo poszczególne części pracy.

Dużą zaletą recenzowanej rozprawy doktorskiej jest bogactwo wykorzystanych w niej źródeł i artefaktów prawnych i prawniczych, w postaci źródeł prawa i źródeł poznania prawa, a także w postaci licznych materiałów empirycznego ilustrującego rozważania Doktoranta (np. wyniki badań ankietowych, statystyki urzędowe, liczne ciekawe materiały zamieszczone na

stronach internetowych). W swojej rozprawie mgr Zieliński odwołuje się do wielu aktów prawnych, unijnych i krajowych, i to zarówno tych o charakterze formalnie wiążącym, jak też aktów o charakterze mniej sformalizowanym, co jest istotne zwłaszcza w przypadku unijnego porządku prawnego. Doktorant wykorzystał też w swojej pracy bardzo bogate orzecznictwo sądowe i rozbudowaną praktykę decyzyjną organów administracyjnych.

Na pochwałę zasługuje też wykorzystana w pracy literatura przedmiotu, zarówno polskojęzyczna, jak też zagraniczna (głównie anglojęzyczna). Ważne jest to, że w swojej pracy mgr Zieliński korzystał nie tylko z literatury dotyczącej *stricte* prawa żywnościowego, ale odwoływał się do prac o charakterze bardziej ogólnym i teoretycznym, w tym również do klasycznych dzieł z zakresu prawa administracyjnego. Dla mnie jako administratywisty szczególnie cenne jest zaprezentowana w recenzowanej rozprawie umiejętność osadzania analizowanych zagadnień z zakresu prawa żywnościowego w szerszym kontekście prawnoadministracyjnych pojęć i konstrukcji, co Doktorant był w stanie uczynić dzięki znajomości i odwoływaniu się do klasycznych dzieł z zakresu prawa administracyjnego.

Jeśli miałbym jakieś krytyczne uwagi do wykorzystywanej (czy właściwie niewykorzystywanej) w recenzowanej rozprawie literatury przedmiotu, to zastanowił mnie brak odwoływania się przez Doktoranta do wielu cennych i relewantnych dla tej tematyki artykułów naukowych, nie tylko zresztą z dziedziny *stricte* nauk prawnych, publikowanych na łamach kilku wyspecjalizowanych i bardzo prestiżowych zagranicznych czasopism dotyczących dziedziny prawa żywnościowego i polityki żywnościowej: chodzi zwłaszcza o czasopismo „Food Policy” (wydawane przez wydawnictwo Elsevier)⁵ oraz „World Food Policy” (wydawane przez wydawnictwo Wiley)⁶. Już bardzo pobieżna lektura spisu treści tych czasopism przekonuje, iż z pewnością recenzowana rozprawa wiele by mogła zyskać w swojej warstwie informacyjnej, gdyby Doktorant korzystał z artykułów naukowych publikowanych w tych uznanych czasopismach.

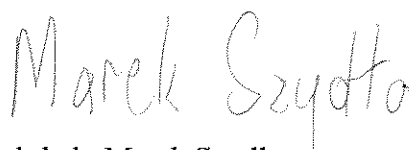
7. [Konkluzje] Nawet jeżeli dzieło Pana mgra Zielińskiego nie jest wolne od pewnych mankamentów lub potknięć, to jego całościowa ocena musi być jednoznacznie i wysoce pozytywna. Pan mgr Adam Zieliński napisał pracę, która jest pierwszą w literaturze polskiej – i o ile można to wiarygodnie stwierdzić: jedną z pierwszych w literaturze światowej – próbą prawniczego skonceptualizowania systemów jakości żywności, i to próbą bardzo udaną. Doktorant napisał pracę o charakterze *par excellence* naukowym, porządkując myślowo (konceptyjnie) skomplikowany obszar prawa żywnościowego w zakresie regulacji i kontroli

⁵ <https://www.sciencedirect.com/journal/food-policy>.

⁶ <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/23728639>.

jakości żywności, dostarczając nowych cennych materiałów do dalszych prac naukowych w tym zakresie oraz pokazując, że w naszym przeregulowanym prawnie świecie tym bardziej potrzebna jest percepcja przepisów prawa przez pryzmat pewnych uogólniających teorii oraz wyjaśniających konstrukcji myślowych. Recenzowana rozprawa doktorska z pewnością wyróżnia się swoim naukowym poziomem na tle rosnącej w ostatnich latach liczby dysertacji doktorskich w Polsce.

Uważam, że rozprawa doktorska autorstwa mgra Adama Zielińskiego pt. „Prawna koncepcja systemów jakości żywności” spełnia (i to wręcz ze sporym naddatkiem) kryteria ustalone w prawie polskim dla rozpraw doktorskich i warunkujące możliwość nadania na jej podstawie stopnia naukowego doktora. Moim zdaniem Pan mgr Adam Zieliński powinien obecnie zostać dopuszczony do publicznej obrony swojej rozprawy doktorskiej, zaś jeżeli w jej trakcie potwierdzi On swoją dużą ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie nauki prawne oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej – a na obecnym etapie nie mam co do tego większych wątpliwości – to wówczas z pełnym przekonaniem zgłoszę za zasłużonym nadaniem Panu mgr. Adamowi Zielińskiemu stopnia naukowego doktora w dyscyplinie nauki prawne.

Prof. dr hab. Marek Szydło